

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- תרומות
- סדרת העומר וחג
- הסוכות
- ימי ב'ן המצות - גלות ואולה
- ימים נראים
- חג המסכות
- חנוכה
- ימי המורים
- הגדה של פסח
- בניית מצות הממדיית
- שבמקור
- חכמה ומוסר
- שיר השירים
- שמע ישראל
- מידת הכבוד
- שימור עטרה
- עניינים בשי"ס ובלבנה
- מירדות שב"ק
- ראשית ח"א - מאמר
- מבוא בראשית-חג
- בראשית ח"ב - קל
- לק-תולדות
- בראשית ח"ג - רצא-ויחי
- שמות ח"א - שמות-בשלח
- שמות ח"ב - מאמר מבוא
- יתרו-עמטפים
- שמות ח"ג - הרומה-פקוד
- קריאת ח"א - קריאת-פנודע
- קריאת ח"ב - אח"י-במקומו
- מבואר ח"א - במדבר-שילח
- מבואר ח"ב קורח-מטיע

ניתן לרשימה: mechonbenmelech@gmail.com
בארה"ב ניתן לרשימה: yecfen@yecfenbooks.com | Warehouse: 8482450220
sales@yecfenbooks.com

פרשת בהעלותך תשפ"ב
גליון מס' 211

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת בהעלותך

כל הקרבנות ומקטיר את הקטורת, ואף בקרבנות המילואים הרבו אהרן ובניו להקריב קרבנות מיוחדים, ומדוע חלשה דעתו בשל חנוכת הנשיאים. ומאיך במה מתייחדת הדלקת הנרות שבה התנחם יותר משאר הקרבנות.

ועיין ברמב"ן שהביא מלשון המדרש - "למדנו" (מובא בתנחומא אות ה) - 'הקרבנות, כל זמן ששית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח, ב)

כתב רש"י: 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.'

וכבר תמהו כל המפרשים, מפני מה אכן לא היה לאהרן ולשבט לוי חלק בחנוכת המזבח.

ועל פי פשוטו היינו משום שקרבנות אלו באו לרגל השראת השכינה במחנה ישראל, והלויים הרי אין להם חלק בדגלי המחנות, אלא הם משרתי ה' ושייכים למחנה שכינה, והרי הם כבני ביתו של ה' שתמיד נמצאים אצלו, וממילא אין להם לחגוג חנוכה על שה' בא לשכון בתוכם. ובכל זאת על פי מדרשו, חלשה דעתו, שסוף סוף לא היה לו ולשבטו חלק בקרבנות מיוחדים אלו.

עוד צריך ביאור, מהו זה שהתנחם בהדלקת הנרות שניתנה לו, הלא הוא תמיד מקריב את

בגליון

פרשת בהעלותך

ביאורי פסוקים עמוד 1

בהעלותך את הנרות עמוד 6

היכל השבת

והכינו את אשר יביאו עמוד 8

חכמה ומוסר

בפיך ובלבבך לעשותו עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הר"ר **שמואל פרנקל** שליט"א
לרגל הולדת הבן

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לחנצות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו
באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעדי השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשימה המיטת הורה
- שיעורים
- על הש"ס
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמונה ומחוק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמריכם
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון

סניפים 14 מקות מנוחה

עבודת הטיעה בבני מסת
לשמוך סיקורי רבני
מחולקים לפי נישאים
בכל התחומים

רשימת ספרו בן מלך
בספריה המיוחדת ספריו השלם

מלון התהלה 054-8422488
כתובת איתם ישראל 1/9
מזר עילית
עמודה מוכת לפי סעיף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

פני המנורה יאירו'. ומפרש, שרומז לנרות חנוכה שיארע לעתיד על ידי הכהנים, עיי"ש.

ונראה לבאר, שזערו של אהרן היה שאין לו חלק בענין 'חנוכת המשכן', ואף שזה לגודל מעלתו שהוא ובניו עוסקים תמיד בקרבנות, אולם אכתי לא מצא לעצמו ביטוי מיוחד בשמחת החנוכה, בהתחלת חינוך המשכן. והנה עבודת 'הדלקת הנרות', היא מבטאת שהבית משמש לדיורים, שכן בית מואר מוכיח שיש דיורים וחיים בבית, ועל כן ניחמו דייקא בהדלקת הנרות שיש ביטוי מיוחד לענין חנוכת המשכן, שההדלקה מציינת בפני עצמה את המציאות שהבית הוא מקום לשימוש ודירה. ומה שהם פעלו בקרבנות חנוכת הבית, פועל הוא בהדלקת הנרות.

אלא שאגב כך נרמז כאן גם מה שכתב הרמב"ן, כי בימי נס חנוכה מצינו דבר זה בפועל, אשר חנוכת הבית אכן היתה על ידי הדלקת הנרות.

* * *

ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל (ז, ט)

וכתב רש"י: 'למה נגרע וכו'. וראויה היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות ע"י זכאי'.

הנה מצד יסוד הדברים היה הדין נותן, שהואיל זומן קרבן הפסח הוא בארבעה עשר בניסן, הרי שאי אפשר להקריבו ביום אחר, וכל אשר היה טמא לנפש אדם או בדרך רחוקה ואינו יכול לעשות הפסח ביום ההוא, דינו כשאר קרבנות, שכיון שעבר זמנם בטל קרבנם, וכשאר מצוות התורה שלא נקבעו זמנים נוספים למי שהיה מנוע מלעשותם במועדם, וחל בהם דין אונס רחמנא פטריה. ויש לעיין אפוא מה טיבה של טענה זו - 'למה נגרע', אשר בגינה נתחדשה פרשת פסח שני.

ונראה בזה, שקרבן הפסח אכן מיוחד הוא בעניינו משאר קרבנות, לפי שקרבן הפסח מבטא את הברית והקשר שבין ה' לישראל, והיא עבודה יסודית בשורש שייכותו של העם לאלוקיו, ואשר לכן

אף הוזהרנו על ביטולו בעונש כרת [כעין העונש על ביטול מצות ברית מילה, והם שתי מצוות העשה היחידות בתורה שעונש ביטולם הוא בכרת], שכל הנמנע מלעשות קרבן זה, הרי הוא כמוציא את עצמו מן הכלל, וכמי שאינו חפץ בברית עם ה' - ולכן "ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (פסוק יג) [וכאשר ביארנו ענין זה בארוכה ב'בן מלך - חג המצות'].

ולנוכח חשיבותו היסודית של קרבן זה, עלתה וניצבה טענת האנשים אשר היו טמאים ומנועים מלעשות הפסח - 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'. כלומר, הן אמת כי אנוסים היו, ומצד יסוד הדין פטורים המה, אך לנוכח חשיבותו הרבה של הפסח בהיותו קרבן ה' - הקרבן שמבטאים בו את קבלת עבודתו יתברך - לא אבו המה לקבל את הדין ולהיפטר מעשות הפסח, אלא נפשם בבקשתם היתה, שתינתן להם דרך ומוצא שיוכלו גם הם לעשותו, ולא ימצאו את עצמם יוצאים מן הכלל, ומפסידים לחלוטין את קרבן הפסח, ולא יהא האונס שאירע להם באותו היום, מונע מאיתם לקחת חלק בקרבן הברית עם ה' בתוך כל ישראל.

ומכוח טענה זו נתחדשה מצות פסח שני, אשר אלו שהיו מנועים מקרבן הפסח במועדו הראשון, זכאים לעשות את קרבנם במועד אחר, ולא יהיו נדחים מלהיות נכללים בברית עם ה'.

ונראה עוד, שייסוד טענת 'למה נגרע' הוא דרישת היחיד שלא יהיה יוצא מן הכלל ונבדל מן הציבור, בעוד שכל ישראל מקריבים את הפסח כהלכתו, אך במקום שטענה זו אינה קיימת, אין הפסח יכול להיקרב במועדו השני. ואכן דרשו חכמים (פסחים טז) - 'איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נדחה לפסח שני', שאם אירע שכל ישראל היו טמאים בטומאה שאינה נדחית בציבור [כגון זבים ומצורעים ולא טומאת מת] כי אז אין הפסח נעשה כלל, לא במועדו הראשון ולא בשני. והיינו משום שלגבי הציבור כולו, הרי אין מקום לטענת 'למה נגרע', שאין טענה זו שייכת אלא כשישנו כלל המקריב, ויחידים היוצאים מן הכלל המבקשים שלא להיגרע מתוך בני ישראל. והרי זה כמו שביארנו, שהפסד המצוה לבדה - עדיין אינו מהווה סיבה

לקביעת מועד אחר לקיומה, ורק מחמת הענין המיוחד - 'למה נגרע', נתחדשה פרשה זו ונקבע מועד שני לפסח.

אמנם מצוה זו ניתנה לדורות, וראויה היתה להינתן לישראל אף אלמלא האנשים הטמאים שבדור ההוא, שכן אילו לא היו קמים אלה ושוטחים את טענתם, הוּוּ אַנּוּ טַעֲנִינּוּ לְהוּ, שֶׁמֶן הַנִּמְנַע הוּא שִׁידְחָה אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁהִיָּה אֲנוֹס בְּשַׁעְתּוֹ, מִקְרָב יִסּוּדֵי זֶה. [ופשוט שלאחר שניתנה פרשת פסח שני, הרי זו בחובה גמורה, ולא כנתינת אפשרות בלבד, ומעתה כל מי שהיה אנוס בראשון ואינו מקריב את הפסח אף במועדו השני, הרי הוא בחיוב כרת]. אלא משום שפרשת פסח שני יסודה כאמור בטענת 'למה נגרע', הנה כך נאה ונכון, שפרשה זו עלתה ובאה לאור דבריהם של הטמאים דווקא, כך שקיומה של טענה זו המחייבת את פרשת פסח שני, היא אשר באמת היתה העילה והסיבה לחידושה, וזהו ענין 'זכו אלו שתאמר על ידיהם' (כלשון רש"י).

* * *

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות... והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם וגו' (י, י)

בתקנת התפילה תיקנו חכמים נוסח מיוחד לשבתות ימים טובים וראשי חדשים, ושינוי נוסח זה מעכב, עד שאם טעה חוזר (ברכות כט: שו"ע או"ח סימן תכב). אולם בתפילת שבת יש סוברים¹ שאינו חוזר.

ויש לפרש, שהטעם לתפילת יו"ט, הוא משום מצות החצוצרות שיש בימים אלו על קרבנות הציבור שכולל גם התמיד, ותוספת מעלה זו בהקרכת התמיד בימים אלו, היא הגורמת לחייב בהם הזכרת היום בנוסף על נוסח התפילה הרגיל. כלומר דמאחר שנוסף על קרבן התמיד של ימים טובים ור"ח - תקיעת חצוצרות, שהיא תוספת

מעליותא בהקרכת התמיד עצמו, כך גם התפילות הבאות כנגד תמיד, חלה בהם חובת ביטוי לתוספת זו, והיינו לקבוע במטבע התפילות את הגוון המיוחד ומעלת הקדושה של היום, ועל ידי ההזכרה נעשית התפילה 'תפילת יו"ט' תפילת ראש חודש.

[וקצת יש ראייה לטעם זה, שההזכרה באה מצד החצוצרות, שהרי נוסח ההזכרה בכל הימים הללו הוא 'עלה ויבוא', שעניינו בקשת זכרון שיזכרנו ה' לטובה? וענין הזכרון מצינו בחצוצרות דכתיב בהו "והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם". וכן כתב ב'לבוש' (או"ח סימן תפז ס"א) ש'יעלה ויבוא' נתייחד על מצות חצוצרות שכתוב בהם זכרון, וכן כתב ב'העמק דבר' כאן.]

אמנם בדין זה של הזכרת היום שחייבו חכמים בתפילה, ניתן לומר בו טעם נוסף, שההזכרה מתחייבת מצד קדושת היום, שכן מלבד שקרבן המוסף מחייב תפילה מיוחדת והיא תפילת מוסף, גם קרבן התמיד הנקרב בימים המקודשים יש בו קדושה מיוחדת משאר ימים, וכדאיתא בגמרא (זבחים צ:): 'אף על גב דמוספין קדישי, אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי'. כלומר שכשם שקדושת היום עושה את המוסף מקודש, כך גם התמיד שבא בהם הוא יותר מקודש משאר ימים.

ונראה לבאר שבזה איפגלי הני ראשונים, שכן תקיעת החצוצרות ודאי שמחייבת הזכרה לעיכובא, ובזה כולי עלמא מודים מכיוון שיש כאן הוספה בפועל בצורת הקרכת קרבן התמיד.

אולם במה שחלה חובת הזכרה מצד תוספת הקדושה של התמיד שבאה מצד המוסף, כאמור, נחלקו האם גם מכח זה מתחייבת הזכרה לעיכובא, כיון שאין בתוספת קדושה זו משמעות מעשית.

והנה רוב הראשונים דס"ל שהזכרת שבת מעכבת, סברי שגם עצם קדושת היום דאהני

1. גירסא ברמב"ם (הלכות תפילה פרק י הלכה ז) מובאת בכסף משנה ורבינו מנוח שם, וכן במאירי (ברכות כא.), ועיין בית יוסף או"ח סימן רסח בשם כלבו וארחות חיים בשם הירושלמי, ושם מובא שכן דעת רב נטרונאי.

2. וגם בתפילות היום של יו"ט שתיקנו בהן ברכה בפני עצמה לרגל קדושת היום ומקרא קודש, גם בהן תיקנו אמירת יעלה ויבוא במטבע הברכה, מטעם דאית בהו חובת חצוצרות.

רק שמן ודבש, וכידוע שיש מזה נפקותא להלכה (עיין ברכות מא: שו"ע או"ח סימן ריא). וביארנו שה'ארץ' הראשון כולל את הפירות החשובים שבארץ ישראל, ואילו ה'ארץ' השני מונה את הדברים שאינם נאכלים כמות שהם, אלא נלווים אל המאכל להטעימו ולתבלו, והם השמן והדבש.

ומעתה נמצא פירוש הכתוב כאן ובפרשת בשלח, שבמון היו שני מיני הטעם הללו הבאים להשביח את המאכלים.

ועוד פירש כאן הכתוב ש'עינינו כעין הבודלח', וכוונת הכתוב להוסיף שבח באכילת המן, כי מאכל נאה במראה הוא שבח לגבי אכילה, על דרך הכתוב בעץ הדעת (בראשית ג, 1) "וכי תאוה לעיניי".

* * *

ויאמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר, וישמע ה'. והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה.. ויאמר ה' וגו' ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת ה' יביט, ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה (יב, ב-ח)

צריך להבין מה תוכנו של המשא ומתן בפסוקים אלו, וכן צריך לדעת בקשר למה נאמר כאן הפסוק - "והאיש משה עניו מאד", ומה עניינו לכאן.

ונראה הביאור בזה, לפי מה שפירשו חז"ל שהיתה טענתם על זה שפירש משה מן האשה, וטענו, הלא גם בנו דיבר ה', כלומר שגם הם זכו לנבואה, ובכל זאת לא פירשו מן האשה. ולפי סברתם היתה בהנהגת משה רבינו שמץ של יוהרא, ועל זה בא הכתוב ומודיע - "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", כלומר, התורה מעידה כי לא היה מקום כלל לחשד זה של יוהרא, כי הרי האיש משה מידת ענוותנותו היא יותר מכל דרגת ענווה שהגיעו לה בני האדם אשר על פני האדמה.

ואחר כך נגלה הדיבור לאהרן ומרים להשיב להם על עצם טענתם משום מה פירש משה מן האשה, למרות שכל הנביאים לא הוצרכו לזה. ואמר

לתמידין, מחייב דין הזכרה כדי שתחול על תפילה תוספת קדושה ותהיה התפילה 'תפילת שבת' 'תפילת יו"ט', והזכרה זו היא חובה לעיכובא. אולם הני שיטות דסברי, דהזכרת שבת אינה מעכבת, ס"ל שחובת הזכרה לעיכובא היא רק מצד מצות חצוצרות, שהיא מצוה מעשית שנתוספה על הקרבת התמיד, אבל הא דקדושת היום אהני לתמידין, אינו די לחייבו בהזכרה באופן שיעכב את עצם קיום חובת התפילה.

וזו טעמם של הני ראשונים דס"ל שכל דין הזכרה לעיכובא, הוא רק בימים אלה שנתפרשה בהם להדיא חובת חצוצרות, אבל בשבת אף שתיקנו לכתחילה ברכה והזכרה על קדושת היום, היינו מצד קדושת היום דאהני לתמידין, כנ"ל, אבל דין זה לא מעכב בדיעבד אם טעה בתפילתו, ואינו חייב לחזור. ואף שלכאורה תמוה על שיטה זו, האיק גרע שבת שקדושתו חמורה מכל המועדים ומר"ח וחוה"מ, אך לפי האמור מיושב כי שורש הדבר תלוי בחובת תקיעת החצוצרות, ואלו שבהן מפורש החיוב בתורה, והיינו מועדים וראשי חדשים, רק בהם ההזכרה היא לעיכובא, משא"כ שבת.

אולם רוב הראשונים ס"ל, שדין ההזכרה לעיכובא אינו רק מטעם חצוצרות, אלא גם עצם קדושת היום ד'אהני לתמידין' זה לבד גם כן מחייב הזכרה, ולכן גם בשבת ההזכרה מעכבת את התפילות שהן כנגד תמידין.

* * *

והיה טעמו כטעם לשד השמן (יא, ח)

ובפרשת בשלח כתוב על המן - "וטעמו כצפיחית בדבש" (שמות טז, לא), וכתב שם במלבי"ם שבימות החול היה טעמו כמו שכתוב כאן "כטעם לשד השמן", ובשבת היה הטעם כצפיחית בדבש, שכן אותו פסוק סמוך לענין המן שאכלו בשבת. וכמו שדרשו שם במכילתא בכתוב 'והיה משנה' - שהיה משונה בטעמו לשבח.

והנה 'רבש' ו'שמן' הם שני ענייני אכילה הבאים לטעם, וזוה ביארנו הטעם שנבדלו שני אלו ב'ארץ' לעצמה 'ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש' (דברים ח, ח), ש'ארץ' בתרא כוללת

הנביאים, שיש בו דביקות יתירה "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' ביט", ולכן דרגה נעלית זו, מחייבת אותו לפרוש.

הכתוב כי הטעם הוא משום שדרגתו בנבואה היא יותר גבוהה, והיינו שפירשה להם תורה בפרוטרוט מדריגת משה בנבואה שהיא נעלית ונשגבה על יתר

בהעלותך את הנרות

הדלקה כשירה בזר

לומר שהמצוה מוטלת על אהרן ובניו, שהם המופקדים על כך שנרות המנורה יעלו כמצוותם דבר יום ביומו, באופן שאם תיבטל המצוה תהיה האשמה תלויה בהם. אך מעשה ההדלקה בפועל יכול להיעשות על ידי כל איש מישראל, ולאו דווקא על ידי הכהן.

ובספר מנחת חינוך (מצוה צח) הסתפק לפי מאי דקיימא לן שהדלקה כשרה בזר, שמא יש להסיק מכאן שאף המצוה מוטלת על כל ישראל. אולם פשוט שאין הדברים תלויים זה בזה, שבוודאי על מצות הדלקת המנורה לא נצטוו אלא הכהנים, כמאמר הכתוב, אלא שההדלקה עצמה כשרה אף בזר כנתבאר. [וכדרך שמצינו במצות מזוזה, שחובת קיומה מוטלת על הדר בבית, אך קביעתה בפועל כשרה על ידי כל אחד מישראל].

ועיין בחידושי הגרי"ז ה"ה (הלכות כלי המקדש), שדקדק בלשון הרמב"ם בספר המצוות, שכתב גבי מעשה הקטורת (מצוה כח) 'שנצטוו הכהנים להשים קטורת פעמיים ביום על מזבח הזהב', אך בקרבן התמיד (מצוה לט) כתב 'שצונו להקריב במקדש שני כבשים בכל יום, ואלו נקראין תמידין'. והקשה, מדוע שינה הרמב"ם לשונו בשתי המצוות הללו, שבמצות התמידים נקט לשון 'שצונו' ומשמע שכל ישראל מצווים על כך, והכהנים אינם עושים אלא את העבודה בפועל, ואילו במעשה הקטורת נקט לשון 'שנצטוו הכהנים' ומשמע שאין המצוה מוטלת על הכלל, אלא על הכהנים לבדם. וכתב: ולכאורה נראה דהרמב"ם לישנא דקרא נקט, דגבי קטורת כתיב (שמות ל, ז) 'הקטיר עליו אהרן קטורת סמים', וגבי תמידין כתיב "צו את בני ישראל ואמרת אליהם וגו' זה האשה אשר תקריבו לה". ולהכי גם הרמב"ם נקט להו הכי, אך באמת בעיקר הדין והמצוה אין שום חילוק בין קטורת לשאר קרבנות ציבור. עכ"ל. והדברים מתמיהים, שהרי קושיא לא זזה

בגמרא (יומא כד:): מבואר, שהדלקת המנורה כשרה בזר, לפי ש'הדלקה לאו עבודה היא'. והקשו הראשונים (עיין תוספות ישנים שם), היאך תהא הדלקת המנורה כשרה בזר, והא כתיב להדיא "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות", וכתיב (שמות כז, כא) "יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר", ומשמע שאין זו אלא עבודת הכהנים כפי ששנה עליו הכתוב.

ועיין בריטב"א ו"ל דלהכי לא אפקיה קרא בלשון חיוב, ואמר בהעלותך - בהעלות, לומר, דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר'. כלומר, שבמקראות הללו דמייירי בהדלקה וכתיב בהו אהרן, לא נקט הכתוב לשון חיוב וציווי שאהרן ידליק את הנרות, אלא אמר 'בהעלות' 'בהעלותך', לומר דלאו עבודה היא, ואמנם עצם דין ההדלקה נאמר בלשון חיוב בקרא ד'והעלה את נרותיה" (שם כה, לז), ושם לא כתיב אהרן. ואילו קרא ד"יערוך אותו אהרן" וגו' האמור בלשון חיוב לאהרן, קאי על עריכה.

אולם לשיטת הראשונים (עיין תוס' הרא"ש) ד'הדלקה' לאו דווקא, והוא הדין ה'הטבה' לאו עבודה היא וכנ"ל, הרי שהקושיא היא גם על ההטבה והעריכה אמאי כתיב בהו כהן.

ויש מן האחרונים שכתבו לחדש, שדווקא על ההדלקה הראשונה הקפידה תורה שתיעשה בידי אהרן בלבד, אבל המצוה בכל ערב כשרה אף בישראל. אמנם מתוך פשטות הכתובים נראה שאין המדובר בהדלקה הראשונה בלבד, אלא אף המצוה התמידית בכלל זה.

מצות המנורה מוטלת על הכהנים

ונראה לבאר, שכן ענין זה שנצטוו אהרן ובניו להעלות את הנרות, אין עניינו לומר שמעשה ההדלקה תהא כשרה רק בידי הכהן דווקא, אלא

קרבן התמיד ושאר קרבנות הציבור, שעליהם מצווים כל ישראל בשוה, כהנים לויים וישראלים כאחד, ואך דין מיוחד הוא בעבודה שאינה כשרה בזר, ועשייתה בפועל היא אך ורק בידי הכהנים.

והגדר המבדיל בין הקטורת לקרבן התמיד הוא, משום שהקטורת הוא מענייני שירות הבית, ולתפקיד זה נבחרו הכהנים לבדם, כמו שנאמר (דברים כא, ה) "כי בם בחר ה' אלקיך לשרתו", אבל התמידים ושאר קרבנות הציבור, הם עבודות הבאות מצד העם, וכל ישראל מצווים עליהם.

ואכן כדרך שהקטורת היא מצוה שחובת קיומה מוטלת רק על הכהנים, כך גם הדלקת המנורה כיוצא בה, שאף עבודה זו נכללת בענייני שירות הבית, לפיכך הטיל הכתוב את מצוותה על הכהנים לבדם. אך מעשה ההדלקה בפועל אינו מוכרח שיעשה על ידם, וכיון שהדלקת המנורה - בשונה ממעשה הקטורת - אינה קרויה עבודה, הרי היא כשרה אף בזר.

ארבעה סוגי מצוות שהיו במקדש

ונמצא שבכלל מצוות המקדש יש מהם שעיקר חובתם היא על כל ישראל [אלא שהעבודה בהם כשרה רק בכהנים], וכגון מצות לחם הפנים, שלא נתייחד הציווי לכהנים דווקא אלא נאמר בלשון כללי לכל ישראל "ולקחת סולת ואפית אותה וגו' ושמט אותם וגו' ונתת על המערכת" וגו' (ויקרא כד ז-ח).

אבל יש מהם שעיקר החובה היא על הכהנים, וכגון מצות הקטרת הקטורת שבפרשת תצוה שנאמר (שמות ל ז) "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר" וגו', שמצות הכהנים היא, וכלשון הרמב"ם (מצוה כח) 'שצוה הכהנים להקטיר הקטורת בכל יום' וכו', הרי שחובתה מוטלת על הכהנים. וכמו כן במצות הדלקת הנרות מתפרש, שזה שנאמר 'כהן' גם בהדלקה "ובהעלות אהרן את הנרות" "בהעלותך את הנרות" הוא משום שבא הכתוב לקבוע את חובת מצות ההדלקה על הכהנים, שהם הם המצווין עליה, וכלשון הרמב"ם (מצוה כה) 'שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני ה' וכו', ועול חובת קיומה עליהו קא רמיא.

ממקומה, ואדרבה, מעתה לשון הכתוב עצמו המזוקק שבעתיים, הוא אשר צריך תלמוד, מדוע אכן שינה הכתוב את לשונו בין שתי המצוות הללו, שבקרבן התמיד נאמר "צו את בני ישראל" ובקטורת נאמר "והקטיר עליו אהרן".

ההבדל בין חובת קטורת לקרבן תמיד

אלא מתוך הכתובים נראה ברור, שמצות הקטורת היא אכן מצוה המוטלת על הכהנים לבדם, ולא על שאר ישראל, ולכן נאמרה המצוה לאהרן ובניו דייקא, כי רק הכהנים הם המצווים עליה, וכמו שכתבנו במצות הדלקת המנורה. אולם לעומת זאת מצות קרבן התמיד, היא מצוה המוטלת על כל ישראל, להקריב את לחם ה' במועדו שנים ליום, אלא שמעשה העבודה בפועל כשר רק בכהנים, וכשם שהם מקריבים אף את קרבן היחיד אע"פ שהמצוה מוטלת בוודאי על המתכפר, שאין הדברים כרוכים זה בזה, והאדם אשר עליו מוטלת המצוה הוא אחד והעוסק במעשה המצוה הוא אחר, וכך מקריבים הכהנים את קרבן התמיד שמצוותו על ישראל.

ועיין שם בחידושי הגר"ז שהעלה גם כעין דברינו, אלא שהוא מוכיח כן מלשון ספר החינוך (מצוה קג) עיי"ש. אמנם פשוט שבעל החינוך לא חידש זאת מדעתו, אלא למד כן מלשונו המפורש של הכתוב, שעל קרבנות התמיד והציבור ציוותה התורה את כל ישראל, ואילו על מצות הקטורת נצטוו רק אהרן ובניו. ואם כן הוא הדין בהדלקת המנורה, שאף בה פירש הכתוב שמצוותה על הכהנים לבדם, כמו שביארנו. ואכן גם הרמב"ם בספר המצוות (מצוה כה) כתב: 'שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני ה'.

ואף אמנם שכל עבודות המקדש מתקיימות ביסוד עניינם בשם כל ישראל, וכפי שהוכיח הגר"ז מלשון הגמרא (זבחים קט). שהקטורת נחשבת כחובת הציבור, עיי"ש. אכן פשוט שאין אלו מצוות פרטיות של הכהנים עצמם, אך מכל מקום כיון שהטיל הכתוב על הכהנים, הרי שגדר הדברים הוא שהכהנים הם המצווים עליהם, ואם ימשכו ידיהם מעשייתם ישאו המה את עוון כהונתם, משא"כ

בפועל כשרה בזר - סידור הלחם על השלחן שנלמד מהפרשה בתרומה.

ג) חובת המצוה על הכהנים וכשרות העבודה בכהנים - מצות הקטורת שעל המזבח מצד הפרשה בתצוה.

ד) חובת המצוה על הכהנים וקיומה כשרה בזר - הדלקת הנרות, כמבואר כאן. עיי"ש.

ועיין בספר 'בן מלך - המצוות התמידיות שבמקדש' שהרחבנו בזה. ועלו שם בידינו ארבעה חילוקי דינים בענין זה של חובת המצוה וכשרות העבודה:

א) חובת המצוה על כל ישראל, והעבודה כשרה רק בכהנים - תמידין ושאר קרבנות ציבור, וכיוצא בהם.

ב) חובת המצוה על כל ישראל וגם הקיום

היכל השבת

והכינו את אשר יביאו

ההכנות לשבת

נופח האש לכבוד שבת). והיינו שהראה בזה שאפילו מלאכת עבדות כמו נפיתח האש, כאשר היא לכבוד שבת היא יקרה בעיניו, ועושה אותה בדרך חשיבות על כסא כבוד.

לזו עלי ואני פורע

בגמרא - 'מאי כי חדות ה' היא מעוזכם', אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, בני לזו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע' (ביצה טו:).

והנה הפשטות בזה הוא על פי מה שנתבאר כבר, שאחד מיסודות השבת שברכו ה' ליום השביעי והוא 'יום ברכה', וזהו אחד מחלקי ברכתו שהכל מצוי בלי טורה, שאף שאין עוסקים במלאכה ביום השביעי, כל צרכיו מצויים מאליו. [ובדומה לשבת הארץ שנת השביעית, שאין זורעים ואוספים את תבואתם, והקב"ה מצוה את ברכתו בשנה השישית, שעל ידי עבודה של שנה אחת האדמה עושה תבואה של השנה השישית והשביעית גם יחד].

וכפי שהיה במן שלא היה צריך לטרוח וללקוט עבור שבת, אלא כאשר לקטו את העומר של יום השישי נמצא מאליו לחם משנה. אך לא רק בתקופת ירידת המן היה דבר זה, אלא בכל הזמנים נמשך סדר זה כעין שהיה במן. וכלשון האבן עזרא בזמר 'כי אשמרה שבת' - 'הנה לדור ראשון נתן

אמרו בגמרא (שבת קיט). שגדולי האמוראים התעסקו בעצמם בהכנות לשבת קודש. וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות שבת פ"ל ה"ו) - 'אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית, חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו, שזהו כבודו... וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח'.

וטעם הדבר הוא, מכיון שכבוד השבת הוא כבוד ה', ובמקום שמתעסקים בכבוד ה' אין מקום להסתכל על כבודו כלל, ואדרבה זהו כבודו. וכעין שמצינו בדוד המלך שהיה מפזז ומכרכר ומבזה עצמו לפני הארון לכבוד ה', ואמר - "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני" (שמואל ב' ו, כב), וכמו שכתב הרמב"ם לגבי זה (הלכות לולב פ"ח ה"טו) - 'וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה'. וכעין דאיתא במדרש - 'בשר ודם יש לו כלים נאים, בשעה שהוא יוצא לשוק הוא לובשם אבל בשעה שהוא עומד לבשל פושט את היפים ולובש מקורעים וכו', אבל לפני הקב"ה בשעה שכהן גורף את המזבח ומדשנו היה לובש כלים מעולים וכו', להודיעך שאין גאווה לפני המקום' (במדב"ר ד, כ).

ועיין שם בגמרא - 'רב אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא' (יושב בכסא חשוב של שן ומשם

3. עיין ביה"ל סימן רנ (ד"ה ישתדל) מה שדן בזה.

קדושי, מופת בתת לחם משנה בששי, ככה בכל ששי יכפיל מזוני'.

ולא רק ההוצאות הרגילות כמו בכל יום, אלא גם תוספת ההוצאות הרבות הנעשות לכבודו של יום, גם כן ניתן בהם ברכה מיוחדת. כדאיתא במדרש - 'ברכו מפני היציאה' (בר"ר יא, ג).

כלומר ביום השבת יש בו ברכה מיוחדת, שאין האדם נפסד ממה שמחסיר יום ממלאכה ועמל, אלא צרכי השבת ניתנים ומוכנים לאדם על ידי עבודתו שעובד עבור צרכי ששת הימים, ובאופן מופלא וניסי הוא מוצא שיש בה די גם עבור היום השביעי, כלומר שפעולתו ועסקיו מתברכים בברכה מיוחדת, והעבודה בששת הימים מוציאה פירות לכל צרכי שבעת הימים.

כלומר צרכי השבת אינם מבוססים על צמצום והפחתה ממה שראוי לו בימות החול, כי צרכי שבת אינם מגרעים ממה שנגזר עליו שיהיה לו כל השבוע, אלא באים בתור הוספה.

ועיין ב'אור החיים' פרשת יתרו (שמות כ, ט) - 'ששת ימים תעבוד וגו' צריך לדעת לאיזה ענין יצו ה' לעבוד בששת ימים, גם מה היא כוונתו באומרו ועשית כל מלאכתך, ונראה כי יכוון על דרך מאמר הכתוב בפרשת בהר סיני (ויקרא כה כ) וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו', וצויתי את ברכתי, והם הדברים הנאמרים כאן, לפי מה שקדם לומר זכור את יום השבת לקדשו, שאין בו דברי חול, אם כן העושה ואוכל דבר יום ביומו, מה יאכל ביום המקודש, לזה אמר ששת ימים לבד תעבוד, ובהם תעשה כל מלאכתך, פירוש הצריכה לך, לשישי, ולשביעי, על דרך אומרו (שם) ועשת את התבואה לשלש השנים, כי מבטיח ה' לשומרי מצותיו. והן הן הדברים.

אמנם בענין הוצאות שבת יש ענין יותר נעלה ועמוק, כי השבת הוא יום חדותו וחגיגתו של הקב"ה, ומה שציוונו לעשותו יש בזה עומק שהוא מעלה אותנו אליו לעשות את השבת שלו, והארכנו בזה בכמה מקומות על פי דברי המכילתא 'כי אות היא ביני וביניכם - כמלך ומטרוניתא שמסבים זה עם זה'. ונמצא שהוא סעודת המלך, וכלשון הזוהר

'דא היא סעודתא דמלכא', אלא שעלינו מוטל התפקיד להכין סעודה קדושה זו, ואם כן בוודאי שכל ההוצאות של סעודת המלך הם מאוצר המלך. ודומה הדבר לאדון המצוה את עבדו וממנה אותו לערוך את שולחנו, שזוקף את כל ההוצאות על חשבונו של האדון.

והוא פשטות משמעות הלשון - 'לוו עלי ואני פורע', ובוזרה - 'ההוא בר נש דאכיל ושתי וחדי, כל מאי דאפיק למיכל ולמשתי, הוא ילוונו לקב"ה בהלוואה, ואיהו יהיב ליה כפלי כפליים מכל מאי דאפיק בהאי' (פקודי רנה).

טועמיה חיים זכו

במגן אברהם (או"ח סימן רנ סק"א) מובא בשם כתבי האריז"ל שמצוה לטעום התבשילין בערב שבת, וצריך לטעום מכל תבשיל. ועיין משנ"ב (סק"ב) שכתב בשם אליה רבה שהטעם הוא כדי לתקן יפה כהוגן, אולם ב'שער הציון' כתב על זה שבספר 'שולחן שלמה' משמע דעצם הטעימה היא מצוה. ומביא שם במשנה ברורה שב'שולחן שלמה' כתב רמז לזה 'טועמיה חיים זכו'. [וכן איתא בשער הכוונות - 'זוה סוד 'טועמיה חיים זכו', כי כל הטועם התבשילין של שבת מערב שבת זוכה לחיים עליונים].

והנה לפי הפשטות שהטעימה היא חלק מהכנה לשבת, שמצד חשיבות השבת הוא מעיין לראות אם טעם המאכלים ערב כראוי לכבוד שבת, הרי סגי לכך בטעימה כלשהו, וגם אין צריך שיהא כל אחד טועם, אלא די שאחד מבני הבית יהא טועם מכל מין וקדירה.

אכן לפי הנ"ל שהטעימה עצמה היא מצוה, א"כ המצוה היא על כל אחד ואחד, ואכן כן מנהג חסידים ואנשי מעשה שכולם טועמים ממאכלי השבת, והענין בזה הוא להראות חביבות וכבוד לשבת המתקרבת, שכבר חפצים לטעום ממאכליה. וביתר עומק יש בזה ביטוי לתשוקה וייחול לקדושת השבת, שכאשר מתקרב יום השבת כבר מתחילים לחוש את פעמי קדושתה, וכבר ניתן להתחיל קצת להיכנס להשראת רוחה, וכאילו ממשיכים מהארת השבת אל יום השישי. ועם התנוצצות

היא סעודה של מצווה, וגם בלא כוונה הרי התענג בשבת. אבל כדי שתהיה סעודת יום השישי במעלה זו, צריך אמנם לכוון את לבו להרגשה הנכונה שמתאווה להרגיש קדושת השבת, כי בלא כוונה הרי זו סתם סעודת יום חול. ולכאורה כך הם פני הדברים גם בסעודת מלווה מלכה במוצאי שבת, שהכוונה היא שמקדשת את הסעודה ומקשרת אותה עם כבוד השבת.

קירבת השבת, מתענגים מבוא השבת וטועמים ממאכליה, בבחינת טעימה מן השבת עצמה. ועל זה רמז האריז"ל בדבריו 'טועמיה חיים זכו'. וכאשר הטעימה היא מצד הרגשה זו, יש מקום לאכילה שיש בה יותר מכדי טעימה כלשהי.

אמנם יש הבדל בין סעודות השבת עצמה לסעודה של ערב שבת. כי בשבת, בכל אופן הסעודה

הכמה ומוסר

בפיך ובלבבך לעשותו

וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות מזוזה (פרק ה הלכה ד) - 'אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים וכו' אלו הטפשים לא די להם שביטלו המצוה, אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו, כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם'. ובכסף משנה - 'דאין הכי גמי שהמזוזה שומרת הבית כשהיא כתובה כתיקנה וכו', אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית, אלא צריך שיכוון לקיים מצוות הקב"ה, וממילא נמשך שתשמור הבית'.

ועל האדם להתבונן בדרכיו ולעיין במחשבותיו, מה היא הסיבה הדוחפת ומעודדת אותו לשמירת התורה וקיום המצוות, ולהעמיד עצמו על הדרך הנכונה שתהא עשייתו מחמת הסיבה האמיתית והעיקרית.

ישנם כמה סגנונות של התחזקות והתעוררות עצמית

והנה כאשר האדם בא לחזק עצמו, אם בהתבוננות עצמית לערוך חשבון נפשו ולהרגיז יצר טוב על יצר הרע, ואם בעיונו בספרי מוסר ויראה, וכמו כן המוכיחים בשער הבאים לזכות את הרבים בדברי חיזוק התעוררות, יש בזה כמה אופנים. יש סגנון של התעוררות שמתאים לעניינים הבסיסיים והמחוייבים, כגון איך יתכן שלא להיזהר בזה ושלא לקיים אותם, ולעורר שאם לא יהא נזהר ומקפיד

לעשות כל דבר מחמת הסיבה האמיתית

המדריגה הנכונה בעבודת ה' ובקיום המצוות, היא לעשות כל דבר מתוך הסיבה האמיתית, כלומר שלא די לו לאדם בזה שבפועל עושה את המעשים הראויים והעבודות הרצויות, אלא צריך להגיע למצב שכל קיום מצוה וכל פעולת עבודה ייעשו משום המחייב העיקרי שלהם. ואין הכוונה רק לכוונה הפרטית של המצוה בעת עשייתה, שגם זה משלימות הקיום שבשעת העשיה יהא עירני ומלא בחיות רגשי הקודש בעניינה ותוכנה המסויים של המצוה. אולם בנוסף לזה צריך האדם בכללות מערכת העבודה שלו, לתת את הדעת ותשומת לב מרובה, שהסיבה הדוחפת והממריצה אותו להישמר מכל רע ולרוץ לקיום המצוות, תהיה מבוססת באופן נכון ואמיתי.

להבחין בין הדבר העיקרי להוספות צדדיות

כי אמנם כאשר מקיימים את המצוות ועוסקים בתורה, זוכים להרבה עניינים חשובים מכמה צדדים, הטמונים בגודל ועוצם מעלת וקדושת המצוות, וכן נפעלים על ידם עניינים רמים ותיקונים הידועים לבאים בסוד ה', וגם יש דברים סגוליים שהמצוות מביאים עמהם. אולם יש להשכיל ולהבחין בין הדברים שהם הסיבות לקיום המצוה ולעשיית כל דבר, ובין דברים שהם רק רווחים צדדיים ותוספת עניינים ורכישת מעלות בבחינת שכר טוב, אבל אין הם הסיבה לעשיה.

על קיומם, חסר כל מציאותו כיהודי, ואם יתרשל בכך הרי הוא גרוע וחוטא, והרי הוא חייב בכך, והרי לשם כך נבחרנו לעשות רצון השי"ת. ואיך זה יהי קרוץ מחומר להמרות צויו יתברך. וכהנה.

ולעומת זה יש סגנון שמתאים לחיזוק בעניינים נעלים ומדריגות, שהוא סגנון של עידוד וחישיבות, כגון שאם יתאמץ וישמור לעשותם הרי יזכה למעלות רמות וחשובות ויהיה נעלה ומרומם, ומחזקים את השאיפות להתעלות ולא להישאר בשפל המדריגה.

ויש דרגה יותר רמה, שלמען קיום המצוות והליכה בדרכיו, מעורר בקרבו רגשי אהבה ודביקות להשי"ת, על ידי שמתבונן בלבו במחשבות המלהיבות לאהבת ה', וחושב כמה חביבים מעשים אלו לפניו יתברך, ומלהיט בעצמו את הרצון לבטא על ידם אהבתו ותשוקתו אל הקב"ה ולעשות נחת רוח לפניו.

וכן יש שמרבית התחזקותו הוא דווקא מצד העניינים הצדדיים, כי אף שהם אינם העיקר, יש בהם גוון מיוחד של חיזוק. והדבר גורם לו תמריץ ועונג מיוחד בקיום ועשיה, בידיעתו כי נוסף על הקרן הקיימת מצד עיקר הדבר, עוד כדאי לו שמרוויח מן הצד עניינים נשגבים.

להתאים סגנון ההתחזקות וסיבת החיוב לסוג ההנהגה הנצרכת

וצריך להבדיל בסגנון דברי החיזוק הן לעצמו הן לאחרים, בהתאם לכל סוג של קיום, כי בכל חלקי התורה והמצוות ישנם כמה דרגות ואופנים של קיום, ישנם דברים שהם חוב שכל אחד חייב בהם, והוא חיוב גמור שהמזלזל ועובר עליהם הוא חוטא ופושע. והנזהר בהם הוא יהודי המקיים חובתו היסודית אשר הוא חייב בה ואין הוא רשאי להיפטר ממנה. ובוזה נכון להתעורר בהתאם לחיוב - מצד רגשי החיוב הבסיסיים של יהודי. וכשבא לחזק עצמו או אחרים נגד היצר בעניינים יסודיים וחמורים אלו, אין זה מן הנכון ליטול חיזוק בגין עניינים צדדיים גם אם הם רמים וגבוהים ככל שיהיו, אלא צריך לעורר בסגנון המתאים לחיוב זה, בנוסח ובאופן של תביעה, ויגער בעצמו שכיון

שהשי"ת ציוה היאך ירהיב עוז למרוד במלכו של עולם. וכן עוד ענייני התבוננות של חובת הכרת הטוב כלפי הקב"ה, ומצד ההתחייבות של עם ישראל שקיבלו על עצמם להיות ממלכת כהני ה' וגוי קדוש, וכן מצד יראת הרוממות.

ואם יעורר עצמו לדברים המחוייבים הללו, מצד עניינים צדדיים כגון שרוצה להשיג מדריגות רמות ושלא יפסיד עניינים נשגבים, אף שכל דבר שיכול למנוע אותו מן החטא ולהביאו לידי קיום מצוה הוא מבורך, אך בוודאי שאין זה הגישה הנכונה לכתחילה. כלומר שהדחיפה לעשיה והמחשבה הממריצה אותו ועומדת בראש מעייניו, צריך שתהא מחמת הסיבה המרכזית, וכל השאר יתלו רק כמחשבות נוספות שינעימו את הרגשתו. כמו הידיעה שיזכה לשכר טוב, וכן יתר העניינים שזוכה להתעלות על ידי המצוה, וכן תיקון עניינים ולפעול סגולות שונות. אולם לא לעשות העיקר מהדברים הצדדיים, וכגון מי שנמנע מעבירות חמורות, אך הרגש הדוחף אותו לזה והמחזק אותו בזה הוא משום שחושק ליכות לרוח הקודש, בוודאי שהדבר משובש ומגוחך.

ויש שבאותה מצוה עצמה יש דרגה בסיסית מחוייבת, ויש בה גם אופן שהוא מעלה עליונה. ובכל מצב צריך לקיים אותה מצד הרגש המתאים למצב ההוא. כגון מי שנחוץ לעוררו ללמוד בשיעור מועט של קביעת עיתים לתורה, אין מתאים לעוררו מצד המעלות העליונות שזוכים בלימוד התורה בדרגות הנשגבות, אלא יעוררו על כך שהתורה היא הבסיס של היהודי וכדומה. לעומת זאת הבא לעורר ולהתעורר על תוספת חיזוק והתמדה מיוחדת בלימוד התורה, אין זה נכון שיתאונן בעצמו וידכא את רוחו כי מבלעדי זאת הרי הוא ירוד ושפל, אלא יתבונן ברוממות והמעלות הנשגבות שזוכים בלימוד התורה באופן נעלה.

סגנון ההתחזקות במעלות והידורים בדרך של רוממות ולא בתביעה

לעומת זאת יש דרגות ואופנים של עשיה ועבודה מצד מידת חסידות שאינם מעיקר הדין אלא הם תוספת חשיבות ומעלה והידור, ויש בזה

ונימוקם עמם שבכך יהיה לדבריהם יותר השפעה. כגון שדורשים משומעי לקחם דרישות גבוהות ודרגות נעלות, ומציגים אותם בפניהם באופן הנשמע שאם לא יגיעו לזה יהיו משוללים לגמרי מכל מעלה טובה, ויחשבו ירודים ופחותים וכאילו לא עשו כלום. משום שחוששים שאם יציגו את האמת כפי שהיא - שיש גם דרגה בינונית ופשוטה שנקל להגיע אליה - יהיו שומעיהם מסתפקים במועט כי לא ירצו להתאמץ. והנה, ראשית יש לדעת, שאסור להשתמש בדרכי שקר גם למען תועלת החינוך וההדרכה, משום שאין המטרה מקדשת את האמצעים, ועוד שהשקר אין לו רגליים, ולבסוף יהא להם למפח נפש, כאשר החניכים יגלו שרימו אותם, ויחושו שאולי כל חינוכם הוא רמיה.

אולם גם בעצם התועלת שמבקשים להשיג בזה לא ישיגו פרי בדרך זו, כי אדרבה, באופן זה של דרישות גבוהות, נראה לשומעים כי כל עול המצוות הוא דבר קשה ובלתי ניתן להשגה ועלולים להתייאש לגמרי חלילה. והרי האמת היא שכל העניינים הללו הם רק מדרגות נעלות וחשובות, ועבור השגת דרגות רמות ומיוחדות אפשר שיהיו מוכנים להתאמץ. [ועיין מה שכתב בזה הח"ח בספר 'שמירת הלשון' ח"ב (פרק יט פרשת שלח)]. ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה.

**התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתמונבי מוננו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה**

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יחזקאל אייזנבאך** שליט"א
לרגל אירוסי בנו

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אליעזר דוד ב"ר ישעי' ברנד** שליט"א
לרגל הולדת הבת

הרבה דרגות זה למעלה מזה, וכאשר בא להתעורר לקיים עניינים אלו, כל הגישה צריכה להיות באופן המתאים לדרגת עבודה זו, דהיינו להגביר בנפשו רגשי אהבת ה' ולרומם את נפשו בשאיפות התעלות להתקרב לאביו שבשמים. כי אם גם במעשה ההידורים ובמילי דחסידותא יעורר בעצמו רגש של תביעה וגערה, הרי זה עיוות ואיבוד צורת הקיום הנכונה. וגם מאבד בכך את רגש האהבה אשר יכול לבטא בזה כלפי השי"ת, כיון שמקיים אותם בגישה כאילו הם חובה וכופה את עצמו לעשות את הדברים בלי הרגש הנפלא של התנדבות ונתינה מיוחדת לה' מעבר לחיוב.

וכמה סוגים ישנם בהנהגות אלו, יש מנהגים שנהוגים בכל כלל ישראל ונתקבלו כחיוב, ויש מנהגים שנהוגים אותם רק כהידור, ויש שנתקבלו רק בקרב קהילות מסוימות, ויש שרק מהדרים ואנשי מעשה נוהגים בהם, ויש שהם הוספות פרטיות והידורים שיחידים חידשו וקבלו על עצמם ועל שומעי לקחם. וכל ההנהגות האלו יש לקיימם כל אחד מתוך הרגש המתאים לפי עניינו, לא להפריז בתוקף מידת חיובם ולא למעט בערכם.

ומאד מאד יש להיזהר בעת שמעוררים בדברי חיזוק ומוסר, שלא להפריז על המידה, שעל ידי כך נעשית התורה כבידה על האדם. וכגון הסגנון המתאים לבני עליה, שאם לא טיהר עצמו כליל ממידת הגאווה, כל המצוות והתורה שלו מאבדים את ערכם ואינם עולים לנחת רוח לפניו ית', שגם אם יש בחינות עדינות כאלו, הרי לאו כל מוחא סביל דא לעמוד בדרישות נעלות כאלו, ולמי שלא הגיע לדרגה זו הרי זה גורם חלישות הדעת ויאוש, ועלול להתרשל ולאבד גם מה שיש בידו.

אין להשתמש בדרכי רמיה גם לתועלת חיזוק

ויש לפעמים בקרב המעוררים את הרבים משפיעים ומגידים, שאף שבצמם יודעים את האמת ובכוחם להבחין מהו היחס הראוי והנכון כלפי כל דבר, ובכל זאת משתמשים בשיחותיהם בסוג התעוררות שאינו בהתאם לדרגה הנדרשת,